
Redaktionel indledning

Nærværende nummer af Studier i Læreruddannelse og -Profession stiller det centrale spørgsmål: Hvordan bliver man i grunden til som lærer – i læreruddannelsen og i skolen? I dette nummer sætter vi med andre ord fokus på de forskellige tilblivelsesprocesser, der er i spil i forhold til det at blive og være lærer. Lærerprofessionen og til dels ligeså læreruddannelsen står i et forunderligt paradoks: På den ene side er den grund, som lærerprofessionen og læreruddannelsesstraditionen står på, konstitueret af en rig professionshistorie og lange traditioner, og på samme tid er lærerprofessionen såvel som læreruddannelsen politiseret i en sådan grad, at intet forekommer bestandigt, men derimod er lærerens uddannelses- og deltagelsesformer nærmest spændt ud mellem konstante iterationer af forandringer og redefineringer. Når vi beskæftiger os med tilegnelse af kundskaber og færdigheder, deltagelse og dannelse må vi nødvendigvis stille teleologiske spørgsmål. Vi må bl.a. opholde os ved spørgsmålet om endemål eller med andre ord: Hvornår er man lærer, og hvilke tilblivelsesprocesser skal man igennem for at nå dette endemål? Præmisserne for læreres tilblivelsesprocesser ændres kontinuerligt – både af den årsag at læreruddannelsen periodisk omkalfatres, men ligeså fordi skolens og samfundets fordringer til skolens fagprofessionelle konstant forandres. I lyset af dette ønsker vi med dette nummer at give bidragsyderne mulighed for at bidrage med nye teoretisk og empirisk bårne perspektiver på uddannelses- og deltagelsesformer i læreruddannelse og skole, som en væsentlig del af det at blive til som lærer.

Nummerets første bidrag er af Kirsten Krogh-Jespersen, der i sin artikel *At blive til som lærer i tre grundlæggende forskellige læreruddannelser* peger på, hvorledes indhold i og tilrettelæggelse af læreruddannelserne fra 1954 til i dag, kan fortælle noget om, hvilken slags lærer der potentielt 'kommer ud af' uddannelsernes indhold og praksisser. Artiklen peger på, at der i 1954-loven blev lagt vægt på læreren som formidler af faglig viden og opdrager til nyttig samfundsborger. Læreruddannelsen havde højskolepræg, men blev også omtalt som 'den fjerde gymnasieklasse', de lærerstuderende som elever og praktikken som øvelsessted (øvelsesskole). 1966-loven (samt ændringerne i 1991, 1997, 2006) lagde vægt på uddannelsens teoretiske fundering, med fagene pædagogik, didaktik og psykologi, og i linjefagsstudierne, som gennem hele uddannelsens levetid udfordrede forholdet mellem teori og

praksis, både internt i uddannelsen og i forholdet til skolens praksis. 2012-loven minimerede uddannelsens teoretiske dimensioner i såvel det pædagogiske som det faglige felt og lagde vægt på uddannelsens funktionelle anknytning til skolens læringsmålspraksis i både uddannelsesforståelse og praksisser. Forfatteren ender med at konkludere, at hvor der aktuelt (i det aktuelle arbejde med en revision af læreruddannelsen for 2022) arbejdes på en 'fornyelse' af læreruddannelsen, som skal tiltrække flere unge til en læreruddannelse, hvor de studerende skal forberedes til en *vidensbaseret og undersøgende tilgang til udvikling af deres egen og skolens praksis*, skal fokus også i høj grad ligge på en uddannelse til professionel lærervirksomhed.

Per Fibæk Laursen skriver i artiklen *Læreruddannelsens rolle i lærerprofessionens historiske tilblivelse* om læreruddannelsens rolle i forhold til såvel skolens som lærerens historiske tilblivelse med udgangspunkt i begrebet didaktiske revolutioner. På baggrund af analyser af den danske læreruddannelses 230 års historie præsenterer forfatteren en række nedslag gennem begrebet didaktiske revolutioner og diskuterer på denne baggrund læreruddannelsens rolle i forbindelse med lærerens og skolens tilblivelse. Artiklen peger bl.a. på, at anvendelsen af begrebet didaktiske revolutioner, i et skolehistorisk lys, rummer en række centrale pointer, herunder læreruddannelsens bevægelser og udvikling som en konsekvens af lærernes udvikling mod at være en selvstændig stand og senere en egentlig profession.

Pia Rose Böwadt og Nana Vaaben bidrager med artiklen *Hvad skal vi med læreruddannelsen? Om teori- og praksisudfordringer i overgangen mellem læreruddannelse og profession*. Artiklen har til formål at undersøge lærerstudentenes samt nye læreres identitetsarbejde i forbindelse med det at blive til som lærer bl.a. på baggrund af de teori- og praksisforståelser, der opstår i disse processer. Forfatterne peger på, at de studerende motiveres af særlige forestillinger om den gode lærer under deres læreruddannelse, samt at disse forestillinger presses, når de nye lærere møder skolens virkelighed. Forfatterne viser videre, at de studerende abonnerer på en professionsforståelse, der i liden grad indbefatter udviklingen af teori og brug af professionsfagligt sprog, og en professionsforståelse, der er præget af et dikotomisk forhold mellem teori og praksis. Endelig foreslår forfatterne en mindre dikotomisk forståelse af og balance mellem teori og praksis i såvel læreruddannelsen som folkeskole.

Anne Mette Hald har skrevet om den særlige uddannelsesproces, der går for sig i 'den skolebaserede læreruddannelse', hvor de studerende arbejder i 1/3 lønnet stilling i en skole, samtidigt med at de uddanner sig til lærere, og færdes kontinuerligt i de to forskellige uddannelseskontekster. I artiklen *At blive lærer i den skolebaserede læreruddannelse – om lærerstuderende på den skolebaserede læreruddannelse og deres anvendelser af læreruddannelsens teorier på deres vej mod at blive lærere* undersøger Hald, hvordan man kan forstå de lærerstuderendes oversættelse og anvendelse af uddannelsens forskellige teoretiske tilgange i den lærerpraksis, der er en intim del af deres uddannelse. Med udgangspunkt i teorier om, hvordan viden og læring skabes og omformes mellem forskellige praktiske uddannelseskontekster, undersøger Hald, hvordan de studerende aktualiserer de læreprocesser, de har deltaget i på læreruddannelsen. Gennem analyser af observationer og interview med lærerstuderende gennemført på skolerne viser Hald, at de vidensformer, de studerende især oplever som meningsgivende over kontekster, er det, Hald, med Biesta, benævner normative teorier. Altså teorier, der bidrager til en dømmekraft om, hvad der skaber god skolegang for skolens børn gennem uddannelsesmæssige vurderinger. Læring om disse vidensformer træder umiddelbart tydeligere frem i de lærerstuderende forståelser end viden om fagene og empirisk baseret viden. Endvidere vises det, at de normative læreprocesser kan bidrage transformativt i forhold til skabe en tydelig professionsidentitet.

Birgitte Lund Nielsen og Raffaele Brahe-Orlandi præsenterer i artiklen *Læreruddanneres engagement i eksperimenterende didaktiske initiativer – analyseret i professionsdidaktisk perspektiv* en undersøgelse af læreruddanneres forståelse og engagement i arbejdet med at oversætte og implementere eksternt initierede didaktiske initiativer, der ikke oprindeligt er tænkt ind i læreruddannelsen. Der tages i artiklen bl.a. livtag med initiativer som Playful Learning, teknologiforståelse, makerspaces og innovation og entreprenørskab, og forfatterne diskuterer en række potentialer og genvordigheder i forhold til udviklingen af professionsdidaktik på læreruddannelsen. Forfatterne understreger i artiklen, at disse muligheder og udfordringer med de analyserede didaktiske initiativer bl.a. består af forhold, der knytter an til det organisatoriske oversættelsesarbejde, som læreruddannere skal forestå, men ligeledes de nye begrebsligheder og underliggende værdier og normer, som ligger im- eller eksplicit i initiativerne.

I artiklen *At blive til som lærer og gøre det usynlige synligt. Kultivering af kritiske lærerkompetencer* undersøger Rikke Alberg Peters og Keld Skovmand, om de studerendes arbejde med diskursanalyser af styredokumenter og læremidler i deres bacheloropgaver kan bidrage til at udvikle deres kritiske kompetencer som del af deres lærerfaglighed. De studerende opnår viden og kunnen om diskursanalyse via workshops, hvor teori og praksis formidles og diskuteres i dybden, og det giver de studerende mulighed for at åbne de politiske og faglige udspændtheder, deres kommende lærerarbejde udspiller sig i. Undersøgelsen fremstilles som eksemplarisk, men tager udgangspunkt i opgaver inden for dansk, engelsk, samfundsfag og historie. Undersøgelsen hviler på interview, observationer og dokumentanalyser. Det er en væsentlig pointe, at de studerendes arbejde ikke kun læner sig op af en diskursanalytisk tilgang, men kobler til yderligere viden om fx kultur eller køn og dermed fremarbejder nogle vidt forskellige teoretiske perspektiver på deres forskellige empiriske lærerfaglige problemstillinger. Forfatterne viser, at selv om de studerende finder arbejdet med diskursanalyse vanskeligt, så åbner det mulighed for at forstå det praktiske lærerarbejde i et analytisk perspektiv, der styrker en lærerfaglighed, der går kritisk, undersøgende og udviklende til værks.

I artiklen *Mentorsamtaler og professionel udvikling for nye lærere* præsenterer Lisbeth Frederiksen og Elisabeth Halse læseren for en empirisk undersøgelse af mentoring af nye lærere i skolen. Forfatterne stiller skarpt på spørgsmålet om, hvad der henholdsvis befordrer og hæmmer at praktisere mentoring for nye lærere med fokus på professionel udvikling. Undersøgelsen peger på, at ledelsens opmærksomhed på professionel udvikling, muligheden for observation, gruppementoring, hvordan man forstår mentors rolle, og udvælgelse af mentor herunder mentorkompetencer ser ud til at have betydning. Analyserne i artiklen viser, at skolekulturen har stor betydning for muligheden for at udføre mentoring med fokus på refleksion og dermed muligheden for fortsat professionel udvikling. En kultur, der generelt er bevidst om professionel udvikling, vil også i højere grad have mulighed for at implementere mentoring, der ikke kun har fokus på social og personlig støtte, men også på støtte, der kan hjælpe til refleksion og dermed fortsat professionel udvikling. Hvis en mentor ikke understøttes af ledelse og skolekultur til at fokusere på professionel udvikling, kan det være svært at implementere.

Kirsten M. Andersen, Rasmus Aaskov Iversen, Robert Eskildsen Jepsen og Max Ipsen hævder i artiklen *Med Pinocchio i skole. Om udvikling af den profes-*

sionelle dømmekraft i undersøgelsesfællesskaber, at en studiemæssig kvalificering af praksis ikke skal drives på afveje af akademisering, men udfordres af høj faglighed i pædagogik, fag og akademiske dyder. Konkret foreslår forfatterne etableringen af undersøgelsesfællesskaber som rammesættende for et rum, hvor refleksion og dømmekraft kan faciliteres. I disse fællesskaber skaber teori og praksis mulighed for at kvalificere empirien og dermed den studerendes praksis og faglige refleksion. Endelig konkretiseres fokuseret empiri, som det kan tage form i et reflekteret undersøgelsesfællesskab.

Nummerets sidste artikel inden for tidsskriftets tema om lærertilblivelse er forfattet af Birgitte Lund Nielsen og Anja Madsen Kvols og bærer titlen *Læreruddannelsen som udviklingslaboratorium – interaktioner, relationer og spændingsfelter på lærerstuderendes vej ind i lærerfaget*. I artiklen diskuterer de to forfattere muligheder og udfordringer for deltagelse og tilblivelse som lærerstuderende på 1. årgang, baseret på empirisk materiale fra "Ind i lærerfaget", som er ét af en række projekter i "Læreruddannelsen som udviklingslaboratorium" (LULAB). Baseret på empiriske analyser kondenserer forfatterne en række interaktioner og relationer, der opleves som afgørende af aktørerne: oplevelse af sammenhæng på flere planer, udstrakt praktik på 1. årgang, der giver både muligheder og udfordringer, relationen mellem læreruddanner og lærerstuderende, herunder positionering. Forfatterne pointerer endvidere vigtigheden af, at lærerstuderende optræder som medudviklere, at studerende opleves at tage ansvar, og at forankring ikke bare må ses som et format, der rulles ud, de nye aktører skal også opleve mening. Der peges således både på positive mulighedsrum i relation til læreruddannelsen som professionsrettet uddannelse, men også på udfordringer og spændinger.

Uden for tema har Bettina Buch, Mari-Ann Skovlund Jensen, Dorrit Hansen og Birgit Brænder bidraget med artiklen *Åben skole i region Sjælland*, hvor forfatterne præsenterer en undersøgelse af anvendelsen af åben skole, hvor der bl.a. peges på, at kommunerne i region Sjælland arbejder med implementeringen af fænomenet åben skole, samt at der foreligger betragtelige forskelle kommunerne imellem i forhold til, hvilke elementer af fænomenet åben skole der arbejdes med, samt i forhold til, i hvor høj grad kommunerne er involveret i at skabe og vedligeholde kontakt til relevante aktører. Forfatterne peger ligeledes på, at arbejdet med åben skole afstedkommer en række fordringer, og at det er tidskrævende for lærere bl.a. i forbindelse med forberedelse.

God læselyst

René B. Christiansen, Vibeke Schrøder og Thomas Thyrring Engsig